„NOVÁ KONCEPCE“ V SOCIALISTICKÉM ČESKOSLOVENSKU: ROZUMÍME PO ČTYŘICETI LETECH TEHDEJŠÍ KURIKULÁRNÍ REFORMĚ?

Dominik Dvořák, Michaela Dvořáková

Klíčová slova: kurikulum, vzdělávací reforma, Česká republika, srovnávací pedagogika

Popisujeme a analyzuje významnou kurikulární reformu, která proběhla v socialistickém Československu. Uvádíme chronologii reformy od jejích koncepčních počátků v šedesátých letech po její revize v letech osmdesátých. Reformní dokumenty jsou pak porovnávány s jejich předchůdci a následovníky. Časový průběh je srovnáván se soudobými a současnými reformami.

Stále platí víc než deset let staré tvrzení Spilkové (2005, s. 27), že postrádáme empirickým výzkumem podloženou analýzu stavu českého školství před rokem 1989. To platí i pro okolnosti vzniku a implementace kurikulární reformy, která od roku 1976 zásadně ovlivňovala československé školství. Ani nejnovější práce k vývoji českého kurikula (Tupý, 2014) nejdou hlouběji do historie. Cenný, avšak nutně omezený vhled přinášejí vzpomínky pamětníků na přípravu a zavádění reformy (např. Tichá, 2013; Zounek, Šimáně, & Knotová, 2017). Domníváme se, že systematická historická a kurikulární analýza reformy známé jako „nová koncepce“ může být přínosná jak pro teorii, tak pro praxi: Může přispět k poznání procesů „zápůjček“ ve vzdělávací oblasti (Steiner-Khamsi, 2012). V důsledku velké závislosti vzdělávacích systémů na předchozí cestě je poznání minulosti také zásadním předpokladem pro současné reformní snahy.

Na rozdíl od mnoha jiných oblastí, kde jsou empirické doklady o realitě socialistické školy nedostupné, můžeme kurikulární konstrukty podrobit různým typům analýzy. Naše studie vychází pro popis kontextu reformního hnutí ve světě ze sekundárních zdrojů, pro analýzu dobového kurikula pak používá primární prameny (osnovy, učebnice a příručky, dobový odborný a masový tisk). Na jejich základě popisujeme jak různé fáze reformy od přípravy po implementaci a revizi, tak vlastní strukturu a obsah relevantních dokumentů.

„Nová koncepce“ sdílela mnohé rysy kurikulárních reforem, které proběhly v západních zemích o dekádu dříve. Její implementace však odrážela specifické podmínky direktivního systému komunistické země. Tím zajímavější je, že – kromě očekávaných rozdílů – nacházíme rovněž problémy

a slabiny velmi podobné poslední velké české reformě. Tyto poznatky interpretujeme v rámci současných diskusí srovnávací politiky o procesech přenášení inovací mezi různými vzdělávacími systémy.

Bibliografie

Spilková, V. (Ed.). (2005). *Proměny primárního vzdělávání v ČR.* Praha: Portál.

Steiner-Khamsi, G. (2012a). Understanding policy borrowing and lending: Building comparative policy studies. In G. Steiner-Khamsi, & F. Waldow (Eds.), *Policy borrowing and lending. World Yearbook of Education 2012* (s. 3–17). London: Routledge.

Tichá, M. (2013). Modernizace vyučování matematice v letech 1965-1985. *Orbis scholae*, 7(1), 119-136.

Tupý, J. (2014). *Tvorba kurikulárních dokumentů v České republice.* Brno: Masarykova univerzita.

Zounek, J., Šimáně, M., & Knotová, D. (2017). *Socialistická základní škola pohledem pamětníků – Sonda do života učitelů v Jihomoravském kraji.* Praha: Wolters Kluwer.